

Životní jevy

Rudolf Steiner

Ita Wegmanová

Látky Zdravému a nemocnému organismu neporozumíme, vnější jestliže si budeme představovat, že nějaká látka ze zevní přírody, kterou přijímáme s potravou, jednoduše pokračuje ve stejném působení uvnitř lidského organismu. Nejde o pouhé pokračování působnosti, kterou pozorujeme na látce mimo lidský organismus, ale jde o to, aby toto působení bylo přemoženo.

Mylné nazírání, jako by látky zevní přírody působily dále uvnitř organismu podle svého specifického charakteru, vzniká tím, že se to tak jeví obvyklému způsobu chemického myšlení. Na základě výzkumů se toto chemické myšlení oddává víře, že například vodík existuje v organismu právě tak jako v zevní přírodě, protože se nachází v potravě a nápojích, a pak opět v produktech vyměšování: ve vzduchu, v potu, v moči, ve stolici a v produktech odlučování, jako je např. žluč. Dnes se nepokládá za nutné ptát se na to, co se v organismu odehrává s tím, co před vstupem do organismu a při výstupu z organismu vystupuje jakožto vodík. Lidé se neptají: Co v organismu prodělává to, co se nám jeví jako vodík?

Jakmile vyslovíme tuto otázku, musíme si všimnout rozdílu spícího a bdícího organismu. Ve spícím organismu není jeho hmotná podstata podkladem pro rozvíjení vědomých a sebevědomých zážitků. Přesto je podkladem k rozvíjení života. V tom se spící organismus liší od mrtvého. V mrtvém organismu hmota již není podkladem života. Pokud ale tento rozdíl spatřujeme jen v různém složení látek u živého a mrtvého organismu, nedostaneme se s porozuměním dále.

Významný fyziolog Du Bois-Reymond poukázal téměř před půl stoletím na to, že vědomí nemůžeme nikdy vysvětlit z účinků látek. Řekl, že nikdy nenahlédneme, proč by určitému množství atomů uhlíkových, kyslíkových, dusíkových a vodíkových nemělo být lhostejné, v jakém rozpoložení jsou, byly a budou, a proč by změnou svého rozpoložení v člověku měly vyvolat pocit: vidím červenou barvu, cítím vůni růží. Protože tomu tak je, může přírodovědecký způsob myšlení, podle Du Bois-Reymondova mínění, vysvětlit pouze člověka spícího, nikoli však člověka bdícího, naplněného pocity. Zde se však Du Bois-Reymond oddával iluzi. Domníval se, že z účinků látek nelze sice vysvětlit úkazy vědomí, že je však možné z nich vysvětlit úkazy života. Ale o životních jevech musíme ve skutečnosti říci totéž, co Du-Bois Reymond řekl o jevech vědomí: Jak by nějaké množství atomů uhlíkových, kyslíkových, vodíkových a dusíkových mohlo dokázat, aby svým rozpoložением, v jakém jsou, byly a budou, vytvořily úkaz života?

Můžeme přece pozorovat, že životní jevy mají docela životních jinou orientaci než ty procesy, které probíhají v neživém. těchto jevech můžeme říci: Ukazují, že jsou ovládány

silami, které vyzařují z podstaty látky, ze střediska (sice relativního) směrem k periférii. U životních jevů pozorujeme, že látka je ovládána silami, které působí zvnějška dovnitř, směrem ke středu, také relativnímu. Když látka přechází do oblasti života, musí se vymknout silám vyzařujícím a podrobit se silám vzařujícím.

Každá zemská látka a také každý zemský proces má soustavy své vyzařující síly ze Země a společně se Zemí. Takovou látkou, jak ji pozoruje chemie, je jenom jako součástka zemského tělesa. Přejde-li k životu, musí přestat být pouhou součástí Země. Vystoupí-li z pospolitosti se Zemí, je zapředena do sil, které ze všech stran vzařují z mimozemských sfér do Země.

Jestliže vidíme, že se nějaká látka nebo nějaký proces rozvíjí jako život, musíme si představit, že se vymyká silám, působícím na ně ze středu Země, a že přechází do oblasti jiných sil, které nemají střed, nýbrž okruh. Tyto síly působící ze všech stran jako by směřovaly do středu Země. Všechno látkové v zemském okrsku by musely úplně rozpustit a roztrhat do beztvárnosti, kdyby do tohoto silového pole nezasahovalo působení mimozemských nebeských těles, která toto rozpouštění modifikují.

Můžeme to pozorovat na rostlině*. Zemské látky jsou v rostlinách vytrženy z oblasti zemského působení a mají sklon stát se beztvárymi. Tento přechod do beztvárnosti modifikují účinky Slunce a jiné vlivy z vesmíru. Když toto působení přestane, nebo se změní, jako např. v noci, pak se v látkách opět ozvou síly, které mají ze zemské pospolitosti. A ze spolupůsobení zemských a kosmických sil vzniká rostlinná bytost. Jestliže shrneme oblast všeho, co látky vyvíjejí jako silové účinky pod vlivem Země, jestliže to shrneme pod pojem „fyzické“, musíme síly uzpůsobené zcela opačně, které nevyzařují ze Země, nýbrž do ní vzařují, označit jménem, které vyjadřuje tuto diametrální odlišnost. V lidské organizaci zde nacházíme z jiné strany to, na co jsme z jedné strany poukázali již v předchozí kapitole. Tento článek lidského organismu jsme ve shodě se starším „usem“, který byl uveden ve zmatek vlivem novějšího, fyzikálně orientovaného způsobu myšlení, označili jako éterické tělo. Musíme říci: v rostlinách, to je v tom, co se jeví živým, vládnou éterické síly.

Pokud je člověk živou bytostí, vládne toto éterično také v něm. Ale již v oblasti pouhých životních jevů je významný rozdíl oproti rostlinám. Rostlina v sobě dává působit fyzickým silám, když z vesmíru již nepůsobí éterické síly, jak tomu je v noci, kdy přestává působení slunečního éteru. Lidská bytost však nechává ve svém těle vládnout fyzické síly teprve po smrti. Ve spánku mizí jevy vědomí a sebevědomí, ale životní jevy setrvávají, i když sluneční éter z vesmíru nepůsobí. Rostlina během svého života stále přijímá éterické síly, které vzařují do Země, ale člověk je v sobě nese jako individualizované již od embryonální doby. Co rostlina takto dostává ze světa, to člověk během svého života bere ze sebe, protože to dostal k dalšímu vývoji již v mateřském těle. Síla, která jako kosmická je původně vlastně určená k tomu, aby do Země vzařovala, působí z nitra plic nebo jater. Provedla metamorfózu svého směru.

Musíme tedy říci, že člověk v sobě nese éterické síly v individualizované formě. Jako nese svůj fyzický článek v individualizované formě svého fyzického těla a svých tělesných orgánů, právě tak nese svůj článek éterický. Svě zvláštní éterické tělo má stejně jako své zvláštní fyzické tělo. Toto éterické tělo zůstává s fyzickým tělem spojené i ve spánku a dává mu život; od fyzického těla se odlučuje jen ve smrti.